

Horváth Ádám

SORSVÁLASZTÁSOK

Életútinterjú

Készítette
Lévai Júlia

A kiadás alapja
az 1956-os Intézet Oral History Archívuma
részére 2003. február–márciusban készült életútinterjú
(forrás: Veritas Történetkutató Intézet és Archívum)

A Mérei Anna által Horváth Ádámmal 2000. május 15-én
készített interjú részlete
a USC Shoah Foundation
– The Institute for Visual History and Education
archívumából származik
Interview of Ádám Horváth
is from the archive of
USC Shoah Foundation
– The Institute for Visual History and Education
<http://sfi.usc.edu/>

Sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta
SCHMAL ALEXANDRA

© *Horváth Ádám örökösei, 2025*

© *Lévai Júlia, 2025*

„Szanaszét voltak a világban”

[Most visszatérünk a régmúltba. Ki az, akiről a legrégebbi időkből tudna beszélni a családjában?]¹

Azt hiszem, anyai ágon az 1800-as évek elejétől tudunk valamennyit. Egy Schossberger nevű hölgy összeházasodott egy Hartmann nevű férfival. Hartmann neve Keményffi lett, ebből a Keményffi ágból származik az az ükapám, aki kereskedő volt az 1800-as évek elején, majd részt vett a szabadságharcban 1848-ban mint katona, akkor már, azt hiszem, Keményffi Gábor Ádám néven, az Ádám név onnan származik. Utána a tőzsde titkára volt; valamikor 1860 körül halt meg. Az ő házasságukból született a dédanyám; öt testvére volt.

A másik ágon, Aradról származik az eredetileg Weiss nevű dédapám. Az ő fölmenőiről nem tudok, csak annyit, hogy az apja kocsmáros volt Aradon. Onnan indult el Weiss József Budapestre, hogy elvigye a verseit Jókai Mórhoz, aki azt mondta, hogy a versek jók, de ilyen néven ne legyen valaki költő. Úgyhogy ő Vészire változtatta a nevét, és újságíró lett belőle. Valamilyen

¹ Itt és a következőkben a szögletes zárójelben közölt szövegrészek Mérei Anna interjújából származnak, amelyet 2000. május 15-én készített Horváth Ádámmal a USC Shoah Foundation – Visual History Archive részére.

titokzatos módon megtanult öt nyelven tökéletesen. Elvette feleségül a dédanyámat, Keményffy Franciskát, családi néven Ferikét. Mindkettőjüket ismertem, fényképem is van róluk. Vészi József fontos politikai és sajtótörténeti személyiség volt, ő alapította a *Budapesti Napló* című újságot, amelynek az elbeszélések megírások szerint kiváló főszerkesztője volt, és az egész fiatal magyar irodalmat, Heltai Jenőt, Szép Ernőt, Molnár Ferencet, Lengyel Menyhértet odacsábította szerzőnek. Meglehetősen radikális gondolkozású újságíró és politikus volt, aki aztán az első világháború után a rövid ideig regnáló darabontkormányának lett a sajtófőnöke. Ez annyira jelentős politikai pecsét volt az ő életén, hogy egy időre családotul Berlinbe emigrált. Hogy milyen jól tudott nyelveket, az onnan is kiderül, hogy a híres német rendező, Max Reinhardt fölkérésére három nap alatt lefordította a *Bánk bánt* németre, amit Berlinben be is mutattak. Nem tudom, hogy megvan-e a kézirat. A darab megbukott – miért lett volna Berlinben siker a *Bánk bán*? Később visszatelepült Magyarországra, és eltávolodott a radikális irányzattól: előbb felelős szerkesztője, majd főszerkesztője lett a *Pester Lloyd*nak, főrendiházi tag volt, és 1940-ig élt. Valamikor az 1850-es években született, nagyon hosszú élete volt. A dédanyám 1945-ig élt, háziasszony volt, hat gyereket nevelt föl, és úgy tudom, szabadidejében a Budapesti Izraelita Nőegylet elnöknőjeként tevékenykedett. Nagyon markáns, gyönyörű szép tartású asszony volt.

A hat gyerekükből hat furcsa ember lett. Az egyikük, a legfiatalabbtól kezdve, Vészi Gábor, aki Londonban halt meg néhány évvel ezelőtt, vegyésznek tanult Berlinben. Az eggyel idősebb fiú, Gyula orvosként tanult

Bonnban, és harmincéves korában már egyetemi tanár volt ugyanott. Aztán ez a két testvér egy osztrák testvérpárt vett feleségül. Vészi Gyula és a felesége spanyolnáthában haltak meg harmincéves korukban ugyanazon a napon. Gyula után következett Vészi Lenke, Márkus Andorné. Márkus Andor az Angol–Magyar Bank igazgatója volt, nagyon kiváló ember. Londonban haltak meg mindketten. A következő lány, Vészi Edit szintén háztartásbeli volt, Balkányi Kálmán ügyvédhez ment hozzá, aki a Gyáriparosok Szövetségének volt titkára.² Ő és a felesége is Párizsban halt meg.

A következő gyerek, Vészi Jolán, Bíró Lajos írónak lett a felesége. Bíró 1860 körül született Bécsben. Nagyváradon Ady legjobb barátja lett, kitűnő színműíró és filmszerző, a Károlyi-kormány külügyi államtitkára. Ennek kapcsán emigráltak egy időre Olaszországba, aztán visszatértek; az ő neve még szerepelni fog, mert anyámat hosszú ideig ők nevelték. Később ismét kívándoroltak: Korda Sándorral együtt mentek ki előbb Amerikába, és miután Amerika nem ízlett nekik, visszatértek Londonba, a három Korda testvér, meg Bíró Lajos, a felesége és a lánya, Bíró Vera. Korda és Bíró megalapította a London Film Productions vállalatot. Első nagy sikerű filmjeik – a *VIII. Henrik magánélete*, *A bagdadi tolvaj*, az *Öt lépés Kairó felé* – forgatókönyvét Bíró írta. A feleségét ismertem, Bíró már nem.

A legidősebb lány volt a nagymamám, Vészi Margit, aki festeni tanult Párizsban, zenét tanult Rómában, újságíró volt, írt, és férjhez ment Molnár Ferenchez, aki az én nagyapám. Most eggyel megint visszaugrom. Molnár Ferenc apja, dr. Neumann Mór orvos, az első

² Balkányi Kálmán 1918-tól az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés igazgatója volt.

magyar üzemorvos – a Ganz Villamossági Gyár üzemorvosa – és Eiffel háziorvosa volt, amíg Eiffel Budapesten dolgozott.

Az építész?

Az építész Eiffel építette a Nyugati pályaudvart és a Margit hidat. Még a mondását is hordozza a történelem: Budapesten is megépítette az Eiffel-tornyot, csak fekve. Ez a Margit híd. Szóval a dédapám Eiffelnek volt a háziorvosa, és két gyereke volt, az egyik Molnár Ferenc, akit Genfbe küldött joghallgatónak, a másik Molnár Erzsébet, aki egész életében itt élt Budapesten.

A Molnár Ferenc–Vészi Margit házasságból született az én anyám, Molnár Márta. Először Horváthné Molnár Márta, aztán Sárközi Györgyné Molnár Márta, aztán Sárközi Márta. Egyetlen gyerek, tulajdonképpen a születése előtt már szétment ez a házasság. Molnár még kétszer megnősült, a második felesége Fedák Sári színésznő volt. Akkor Molnár már európai hírű színdarabírónak számított. Egyébként ő is a *Budapesti Naplónál* kezdett. Genfből tudósított olyan híres eseményekről, mint a Debussy *Egy faun délutánja* párizsi bemutatója, ahol jelen volt tolmácként; aztán Vészi egyetlen hívó szavára hazajött, otthagya az egyetemet, és beállt a *Budapesti Naplóhoz*.

Németül és magyarul egyformán jól írt, franciául kiválóan tudott. Rettenetesen sok darabot fordított le franciából és németből magyarra. Ez volt az ő színműírói iskolája. A sógorával, Bíróval némileg párhuzamosan futottak. Csak épp Molnár nagyon sikeres volt. A Bíró is sikeres volt, de Molnár publicistaként is kiváló volt, színműíróként pedig világhírű a mai napig.

A húga itt élt Pesten, valahogy átvészelte az időket. Molnár '29-ben hagyta el Magyarországot. Addig is járta a világot, mert ahol darabjai mentek, ott megjelent Londontól New Yorkig. Egyszer találkoztam vele '37-ben, amikor a testvérem született, de erről még lesz szó. Az egész családból tulajdonképp kezdetben mindenki itt élt. Ez most csak az anyai ág. A mi szűken vett családunkon kívül ezen az ágon mindenki elment innen.

Mikor mentek el?

Mindenki máskor. Vészi Gábor, anyám nagybátyja a harmincas években települt ki Londonba, ahol az előbb említett Márkus Andor bankigazgatónak a Manchesterben végzett mérnök fiával, Péterrel alapított egy elektronikai gyárat. A halálukig ezt csinálták.

A nagyapám ugye már '29-ben elment. A nagyanyám, miután elvált a Molnártól, Olaszországban is járt, *Az Est*-lapok nyugat-európai tudósítója volt, a svéd királlyal teniszezett, és egy lexikonban úgy szerepelt, hogy „Vészi Margit újságíró, ült repülőgépen is”. Amikor kitört az első világháború, érdekes módon Vázsonyi Vilmos politikus biztatására Molnár vállalta, hogy haditudósító lesz. Erről van egy kétkötetes könyve is, ami most fog újra megjelenni.³ A nagyanyám is, sőt Bíró Lajos is haditudósító lett, és egymástól teljesen függetlenül, a legkülönbözőbb stílusban tudósítottak. A háború után jött Molnár nagy reneszánsza; akkor a nagyanyám utazó újságíróként dolgozott, tehát anyám itt maradt egyedül, Bíró Lajosékra bízva. Aztán a nagyanyám másodszor is férjhez ment, Olaszországba, egy

³ Molnár Ferenc: *Egy haditudósító emlékei*, Budapest, Pallas Stúdió, 2000.

Paolo Mantica nevű báróhoz, aki keményen Mussolini-ellenes újságíró volt. Akkor anyám egy ideig Firenzébe és Rómába járt iskolákba.

Hány éves volt akkor az édesanyja?

Az alsó iskolákat járta ott, az első három-négy osztályt. Tízéves korában már átküldték Drezdába, ahol németül folytatta. Olaszul kezdte az elemi, aztán Drezdában volt, utána pedig betették Montreux-be egy intézetbe, ahol franciául folytatta a tanulmányait és angol nyelvtanári vizsgát tett, aztán megbukott, azt hiszem, negyedik vagy ötödik középiskolában számtanból, és abbahagyta a tanulmányait. És akkor egy ideig a Bíróéknál lakott, az anyja eközben ugye az olasz báróval élt. Egészen addig, amíg Mussolini fölháborodott valamelyik cikkén, és száműzte Sziciliába.

A bárót meg a nagymamát?

A nagymama nem ment a báróval, mert közben nagyon mély érzelmi barátságba került Puccinivel.

Ez egy szerelem volt, nevezhetjük annak?

A fönymaradt levelek – amelyek az én sorsomban is szerepet játszanak – egyik része szerelemről szól, a másik része arról, hogy beszélje rá Molnárt, hogy engedjen a *Liliom* című darabjából operát írni. Amire a Molnár azt felelte, hogy a *Liliom* azért legyen híres, mert én írtam, és nem azért, mert a Puccini megzenésíti. – Tehát ők szanaszét voltak a világban, anyám pedig végül hazakerült.

A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta

Nemzeti
Kulturális
Alap

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Nyomta és kötötte az Alföldi Nyomda Zrt., 2025-ben
Felelős vezető György Géza vezérigazgató

Felelős szerkesztő Schmal Alexandra
Korrektor Hradeczky Moni
A borító Kende János fényképének felhasználásával készült
A kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9342
Kner Antikva betűtípusból szedve
ISBN 978-963-14-4548-0
ISSN 0324-797X